

Владимир А. Трендафилов

РЕЗЮМЕТА НА ПО-ВАЖНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ

I. МОНОГРАФИИ И КНИГИ

1. Рецепцията на Чарлз Дикенс в България (ръкопис), 2011.

В това изследване, което е пионерско по рода си у нас, разглеждам характера и естеството на прочита на Дикенсовите произведения у нас от Възраждането до наши дни. В първата същинска глава за началната рецепция на Дикенс имам принос във връзка с установяването на първата публикация у нас на Дикенсов текст. От изследванията по темата и от справочниците по принцип се знае, че това е разказът под названието “Глад на кораб”, публикуван в сп. “Български книжици” през 1860 г. Аз обаче установих две неща. Първо, “Глад на кораб” не е Дикенсов разказ, а само е публикуван в Дикенсово списание (“Хаусхолд Уърлд”). Авторът се казва Уилям Мой Томас и този разказ е за него инцидентна екскурзия в сферата на художественото писане. По-важното обаче е, че установих по-ранна публикация от Дикенс в същото списание, където името на автора е изпуснато, но пък текстът е автентично негов. Това е повестта “Коледна песен”, която тук носи заглавието “Повест Светлоє Въскресение или Великден”, явно защото започва да излиза на подлистници в списанието през пролетта, а не в началото на дълбоката зима.

Започвайки оттук, проследявам рецепцията на Дикенс практически до наши дни, като я разделям условно на три етапа. Първия (през Възраждането) наричам “инструментален период” или период на Дикенсовата инструментализация. През това време британският писател не интересува приемната ни среда с текстовете си (те не са и преведени, че да ги знае някой и да ги цени), а с името и славата си. Позовават се на него, цитират го, използват името му за илюстрация на нещо казано тук, в нашия контекст. Тоест нашата култура не се интересува в този период от Дикенс като литературно явление, а го усвоява за свои цели на момента, абсорбира го, “инструментализира” го и го ползва за каквото там в нея се смята за важно.

Втория период (от 1878 до 1944 г.) наричам “период на Дикенсовата сюжетизация”. Започват полета-лека да се натрупват преводи на негови, главно по-кратки произведения. Излиза малка книжка за живота му като дете, подкрепена и от други подобни публикации в периодичния печат. По-големите му романи излизат предимно в адаптирани и съкратени издания. С една дума Дикенс започва да дефилира в българското публично пространство под формата на различни сюжети – ту сюжети, които сам е създал, ту сюжети, в които е участвал (чрез биографията си) приживе. А има и посмъртни сюжети, в които той се вписва. Периодът регистрира началото на популярната ни периодика, сензационната преса. В нея от време на време изникват и текущи новини, свързани с нашата тема. На едн кой си търг в Лондон била продадена за рекордна сума любимата мастилница на Дикенс. Открила се е неизвестна дотогава любовница на Дикенс, която станала причина за развода му. В края на 30-те години внучката му станала първата таксиметрова шофьорка в света. Изобщо, сюжети. От него, около него, за него, чрез него и т. н. Дикенс през периода, освен всичко останало, е добър източник на новинарски клюки и сензации, макар да е отдавна умрял. Пълните преводи на негови произведения, особено по-дебелите, са изключение. Само “Повест за два града”, но тя пък в две различни версии през 1900 и 1928 г. Оригиналният текст Дикенс, тоест, остава на практика непознат за родната ни културна среда. Но сюжетът Дикенс се спряга в нея активно, а ражда и свои подсюжети, както виждаме.

Третият период е периодът на социализма, погледнато като хронология. Същевременно, този период внася нов поглед към водещия викториански романист. Точно затова го обособявам като отделен етап от рецепцията на Дикенс и го наричам “период на Дикенсовата канонизация”. Едва сега за пръв път писателят започва да фигурира в българска среда като фонд от оригинални текстове, дадени в български превод. Започват системно да се превеждат и издават самите произведения. Всички до един представителни преводи на Дикенс датират от този период. Съответно, днешният период, периодът непосредствено след социализма, е (както го наричам) период на Дикенсовата постканоничност. Връщат се пазарните отношения и Дикенс като явление се маргинализира в публичното ни пространство, освен в случаи, когато Холивуд направи нова 3D анимационна версия на “Коледна песен”. Или нещо друго от

тоя род. Но старите преводи вече съществуват и някои от тях се преиздават тук-там.

Тази поетапна класификация на Дикенсовата рецепция у нас подсказва и за втората цел, която преследвам в това изследване. Първата я споменах – да проуча какво място заема Дикенс в преводната ни книжнина – кое се е превеждало, как се е превеждало, кои преводи са имали по-голям успех и т. н. Но втората е за мен дори още по-важна. Тя е, да се проучи максимално добре характерът на приемната среда, на българската култура, според начина, по който тя възприема Дикенс. Тоест Дикенс, в параметрите на тази цел, става призма, през която наблюдаваме родната култура, как тя внася чужд литературен материал, как реагира на него, как го организира и как самата тя се организира около него.

2. За рамките на литературата. Сборник студии и статии. София: Изток-Запад, 2005.

Този сборник обхваща литературоведски и културологични текстове, писани в периода 1991-2004 г. Повечето от тях, предвид противоречивото състояние, в което се намира концептуализацията на културното ни наследство, се стремят да балансират методологически между полемиката и научното изследване. В статията “Литературен вид и време”, излязла най-напред в сп. *Литературна мисъл* (7, 1991), очертавам свой теоретичен модел на еволюцията на литературното произведение въз основа на въздействието върху него на читателската публика. Статията “Паисий – не конструктор, а конструкт на Възраждането” (в. *Култура*, бр. 51-52 от 22.XII.1996 г.) на времето предизвиква оживена полемика в академичните среди с основната си теза, че въпреки приписваната му зачинателска роля в историята на нашето Възраждане, Паисий със своята “История славянобългарска” е по-скоро негов продукт, прикачен “със задна дата” към началото на национално-културната ни история. Двете статии “Масовата литература като вид недостиг” и “Класиката като вид излишък” (*Култура*, бр. 41 от 15.XI.2002 г. и бр. 1-2 от 10.I.2003 г.) аргументират идеята, че в историята на нашата литература са преобърнати представите за естеството, мястото и пропорцията на естетическото “ниско” и естетическото “високо”. Статията “Свое и чуждо във възрожденската ни

литература” (*Литературна мисъл*, кн. 2, 1993 г.) развива схващането, че “с манталитетното и културно отцепване на българина от турчина (и не само от него) през XIX век, от идентитета му заедно с много чуждо се откъсва и много свое, а при запълването на породилия се вакуум с чисто европейски културен къс, в него нахлува, заедно с някои свои неща, и много чуждо, което с мъка и недотам добре се пришива върху националното ни съзнание и литература”. Всички изложени дотук идеи са израз на мои принципни несъгласия със завареното знание по съответните теми и почиват на достатъчно солидни факти, за да могат да го разколебаят и да предложат алтернативни форми на мислене по негов адрес.

3. Boundaries, Boundary-Crossing, Cross-Boundary Transfer:

**Proceedings of the 2007 BSBS and BASA Annual Conference,
South-Western University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria, 9-
12 November 2007. Благоевград, 2009.**

Това е сборник с научни текстове и съобщения, произнесени на годишната международна конференция на Дружеството за британски изследвания, която се състоя в Югозападния у-тет през ноември 2007 г. Двамата с проф. Ирена Василева сме му съставители-редактори. В състава му влизат важни приноси материали на Майкъл Холингтън, Марко Модино, Анита Касабова, Ралица Мухарска и др. Моят собствен доклад на тема “Differences in Formatting: Audience Sensitivity in the Translation of English Poetry in Bulgaria Before and After the Political Changes” разглежда някои функционални изменения в подхода към стихотворния превод, които се наблюдават в различните периоди от културната ни история. Измененията се анализират с оглед зависимостта им от литературния и социалния контекст, в който се появяват и утвърждават.

4. Кризата, която обнадеждава. Картографии на днешното литературно поле. София: Ciela, 2009.

Това е сборник с научни и критически публикации, писани в периода 2004-2009 г. За разлика от предишния сборник, обаче, те са обединени от обща стратегия: да очертаят литературното съвремие, т. е. темите, проблемите,

постиженията и провалите на най-новата ни литература. Всички тези аспекти на актуалната ни литература и литературност са разгледани на фона на наследството ни от времето на социализма и преди това, като по този начин са снабдени с контекст. В третата секция на книгата, която ѝ дава и заглавието ѝ, разглеждам състоянието на днешния български роман в контекста на глобалните процеси, които се наблюдават в литературата.

II. СТУДИИ И СТАТИИ, ПУБЛИКУВАНИ В ПЕРИОДА 2005-2011 г.

Научни публикации.

Мястото на високата литература в днешния пазарен контекст. // Класика и литературна история. Сб. в памет на проф. Л. Стаматов. Благоевград: УИ „Неофит Рилски”, 2005.

За някои поизгубени фигури на българския символизъм. Годишник на Филологическия ф-т на ЮЗУ “Неофит Рилски”, т. 5, 2007, с. 17-21.

Накъде тече детската литература или Кой (все по-нарядко) се страхува от Ханс Кристиан Андерсен. // LiterNet, 8, 11.VIII.2007.

Соцкримът: антропологична екскурзия. // Езиков свят, 4, 2007, с. 110-20.

Аспекти на романното повествование у Йовков. // Годишник на Филологическия ф-т на ЮЗУ “Неофит Рилски”, т. 6, 2008, с. 97-109.

Кризата, която обнадеждава: българският роман, Езиков свят, 6, 2008, с. 80-98.

Differences in Formatting: Audience Sensitivity in the Translation of English Poetry in Bulgaria Before and After the Political Changes. // Boundaries, Boundary-Crossing, Cross-Boundary Transfer: Proceedings of the 2007 BSBS and BASA Annual Conference, South-Western University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria, 9-12 November 2007. Благоевград, 2009, с. 137-45.

Жената в българския криминален роман. // Идентичности в преход: род, медии и популярна култура в България след 1989 г. Съст. Милена Кирова, Корнелия Славова. София: Полис, 2010, с. 153-72.

Бележки върху днешното ни дебатно поле. // Литературният скандал. Скандалът като литература. съст. и ред. Любка Липчева-Пранджева, Инна Пелева. Пловдив: УИ “Паисий Хилендарски”, 2010, с. 167-75.

Дебютът Дикенс: начална рецепция на английския автор и на творчеството му в България. // Годишник на Филологическия ф-т на ЮЗУ “Неофит Рилски”, т. 8, 2010, с. 7-54.

Канонът през жълтото. // Езиков свят, 8, 2010, с. 58-69.

Професията „професионализъм”. // Култура. Медии. Публичност. София: УИ “Св. Климент Охридски”, 2010, с. 119-35; Още в: Култура, 3, 25.I.2007.

The Reception of Dickens in Bulgaria. // Michael Hollington (ed.) Reception of Charles Dickens in Europe. London: Continuum Intl Pub Group. Излиза от печат декември 2011.

Литературни и културологични статии.

- Мъката да живееш заедно. // Култура, 2, 21.I.2005.
- По следите на днешния български роман. // ЛИК, 7, 2005.
- Литература и медии // Култура, 29, 7.IX.2006.
- Комуникативна теория на най-новата българска поезия. // Култура, 23, 13.VI.2007.
- Историзиране на огледалния образ, Култура, 41, 28.XI.2007.
- Кризата, която обнадеждава: наследството от европеизацията. // Култура, 2, 18.I.2008.
- Кризата, която обнадеждава: територията на конкурсите. // Култура, 8, 28.II.2008.
- Кризата, която обнадеждава: романът. // Култура, 15, 18.IV.2008.
- Кризата, която обнадеждава: българският роман. // Култура, 36, 37, 24.X., 31.X.2008.
- Голямото четене. // Култура, 12, 27.III.2009.
- Провинциализъм откъм охолната му страна. // Култура, 25, 3.VII.2009.
- Трансформации в литературното поле. // Море, 3, 2009: 210-12.
- Литература и медии – конфликтът тече. // LiterNet, 23.08.2009, № 8 (117).
- Актуалното в “Спасителят в ръжта”. // ЛИК, 3, 2010: 6-7.

Рецензии и отзиви.

- Клубен живот в поезията [За стихосбирките “Мириси и гледки” на Мира Душкова и “Отстрани” на Галина Николова]. // Арт Труд, 9, 13.III.2005.
- За доктрините и за хората [за “Джобна енциклопедия на мистериите” на Милен Русков]. // Култура, 2, 20.I.2006.
- Хроника на ценностите [за “Гълъбът пред моя прозорец” (стихотворения 1996-2006) на Александър Шурбанов]. // Политика, 141, 29.XII.2006-4.I.2007.
- Парадокси: литературни и други [за стихосбирката на Илко Димитров “Продавачът на конци” и поемата “Опасният съсед” на Василий Лвович Пушкин в превод на Людмил Димитров]. // LiterNet, 20.03.2009, № 3 (112).
- Джокондата е сляпа, но поетът вижда [за стихосбирката „Джокондата ме гледа“ на Николай Нанков]. // Култура, 2, 20.I.2010.
- Из историята на най-новото [за “Руският поетически авангард през XX век: теория и практика” на Магдалена Костова-Панайотова]. // LiterNet, 16.02.2010, № 2 (123).